

SCENARIUSZ DLA NAUCZYCIELA

Nie ma Kaszub bez Polonii, a bez Kaszub Polski

CELE OGÓLNE

- Zapoznanie uczniów ze specyfiką Kaszub.
- Przedstawienie wybranych aspektów historii kaszubskiej.
- Zwrócenie uwagi na różnorodność polskiego folkloru.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Cele poznawcze

- Przedstawienie uczniom Kaszub jako interesującego regionu Polski.
- Zapoznanie uczniów z tradycjami i sposobem życia dawnych Kaszubów.

Cele kształcące

- Doskonalenie umiejętności pracy w grupie oraz dyskusji.
- Kształtowanie myślenia przyczynowo-skutkowego.
- Rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.

Cele wychowawcze

- Rozwijanie wrażliwości na inność, w szczególności na mniejszościowe grupy etniczne
- Rozwijanie zainteresowania kulturą ludową

METODY PRACY

rozmowa sterowana ♦ praca w parach ♦ praca w grupach burza mózgów ♦ praca z tekstem ♦ dyskusja

NARZĘDZIA

komputer i rzutnik ♦ dwie chorągiewki ♦ wydrukowane i pocięte zadania do lekcji w odpowiedniej liczbie ♦ tablica lub flipchart ♦ wydrukowane reprodukcje

PRZEBIEG LEKCJI

5 min

Rekapitulacja wtórna

- ♦ Poproś uczniów, aby rozwiązali **Zadanie 1**. Dowiedzą się z niego czego będzie dotyczyć lekcja.
- ♦ Pokaż uczniom mapę Polski. Poproś, aby znaleźli Pomorze Gdańskie oraz aby spróbowali określić, które z miast może być stolicą Kaszub. Wykonajcie **Zadanie 2**.

35 min

Lekcja właściwa

- ♦ Opowiedz uczniom o mniejszościach narodowych w Polsce. Wspomnij o Kaszubach. Odtwórz hymn kaszubski, poproś uczniów o opinie. Wybierzcie przymiotniki, które odpowiednio opisują ten utwór [radosny, taneczny, wesoły]. Poproś o wykonanie **Zadania 3**. Sprawdźcie rozwiązanie.
- ♦ Powiedz uczniom, że wiele pamiątek związanych z życiem Kaszubów można zobaczyć w Muzeum Kaszubskim w Kartuzach. Powiedz, że za chwilę obejrzą film o tym, co można tam zobaczyć. Poproś uczniów o zapoznanie się z treścią **Zadania 4**. Włącz film i poproś o rozwiązanie zadania. Sprawdźcie odpowiedzi.
- ♦ Zapytaj uczniów, jakim ich zdaniem językiem mówi się na Kaszubach. Wyjaśnij, że istnieje odrębny język kaszubski, z którego można nawet zdawać maturę. Jest podobny do polskiego, ale różnice są jednak wyraźnie widoczne. Także w piśmie. Odtwórz nagranie: https://www.youtube.com/watch?v=4CVNx_9IRZ4 Początkowo najlepiej sam dźwięk, bez obrazu. Zapytaj, czy rozumieją, o czym jest mowa. Następnie odtwórz jeszcze raz; z obrazem. Wykonajcie wspólnie **Zadanie 5**.
- ♦ Opowiedz uczniom o tym, że język kaszubski długo był językiem jedynie mówionym. Dopiero w XIX wieku osoba zwana „budzicielem Kaszub” wprowadziła alfabet kaszubski. Jak się nazywał ten człowiek? Uczniowie wykonują **Zadanie 6**, aby znaleźć odpowiedź.
- ♦ Opowiedz uczniom, że mimo iż język kaszubski przez długi czas był językiem jedynie mówionym, nie powstawała kaszubska literatura, zachowały się jednak kaszubskie opowieści – między innymi legendy. Jakie były główne postaci legend? **Zadanie 7**.

4 min

Rekapitulacja pierwotna

- ♦ Opowiedz o tym, że Kaszubi wyróżniali się także strojem. Podsumuj wszystkie cechy, które wyróżniały ich wśród Polaków.

1 min

Zadanie domowe

- ♦ Poproś uczniów, aby jako pracę domową wykonali **Zadanie 8**.

ZADANIE 1

Uzupełnij tekst podanymi słowami:

W Muzeum Kaszubskim w
gromadzone są przedmioty związane z historią i
kulturą . Kaszubi mieszkają
dziś przede wszystkim na historycznych terenach
Pomorza . Wywodzą się z
pomorskich plemion słowiańskich, które w
średniowieczu zamieszkiwały wybrzeże
.

Postępują się odrębnym
językiem, przypominającym przede wszystkim , ale także niemiecki
oraz dwa wymarłe dziś języki: i pruski. Tradycyjna
 kaszubska jest niezwykle interesująca. Dowiesz się o niej więcej już
za chwilę.

połabski

Kaszubów

polski

Gdańskiego

Bałtyku

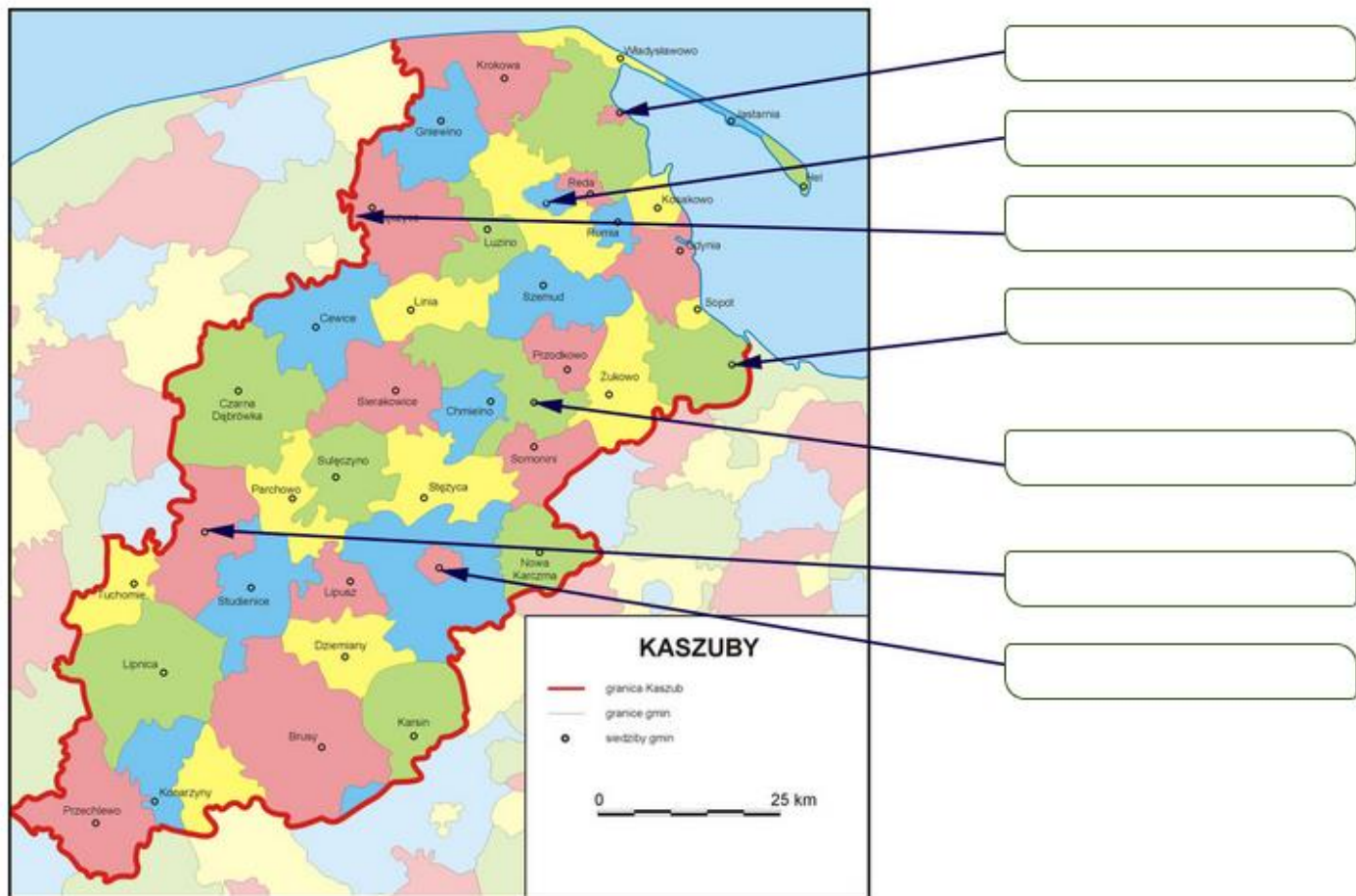
Kartuzach

kultura

ZADANIE 2

Przeczytaj poniższy wiersz autorstwa Maryli Wolskiej. Jest on wyrazem długoletnich sporów, które z miast regionu Kaszub jest najważniejsze. Spróbuj odnaleźć wszystkie wymienione miasta na mapie:

Siedem miast od dawna
 Kłóci się ze sobą,
 Które to jest z nich
 Wszech Kaszub głową:
 Gdańsk - miasto liczne
 Kartuzy śliczne,
 Święte Wejherowo,
 Lębork, Bytowo,
 Cna Kościerzyna
 I Puck - perzyna.

ZADANIE 3

Herb Kaszub to czarny gryf w koronie w złotym polu. Który to herb?

ZADANIE 4

Powiedz, do czego służyły poszczególne narzędzia rybackie. Połącz ich nazwy z odpowiednim opisem.

SIEKIERA		do przesuwania sieci pod lodem
KOŁOWRÓT "BABA"		do wyrąbywania przerębli w lodzie
BĘBENEK RYBACKI		pułapka na ryby
CHOCHLE, WIDŁY, SZUKARKI		do wyciągania sieci spod lodu

ZADANIE 5

Posłuchaj piosenki. Poniżej widzisz kaszubskie słowa jej pierwszej zwrotki. Co oznaczają? Dopasuj polskie tłumaczenia do odpowiednich wersów.

TO JE KRÓTCZI, TO JE DŁĘDŹI, TO KASZĚBSKÔ STOLĚCA.		OZNACZA KASZUBA, BASY, SKRZYPCE,
TO SĄ BASĚ, TO SĄ SKRZĚPCZI, TO ÒZNÔCZÔ KASZĚBA.		KRÓTKIE, DŁUGIE, TO KASZUBSKA STOLICA.
ÒZNÔCZÔ KASZĚBA, BASĚ, SKRZĚPCZI,		TO JEST KRÓTKIE, TO JEST DŁUGIE, TO KASZUBSKA STOLICA.
KRÓTCZI, DŁĘDŹI, TO KASZĚBSKÔ STOLĚCA.		TO SĄ BASY, TO SĄ SKRZYPCE, TO OZNACZA KASZUBA.

ZADANIE 6

Tak nazywano pierwszego kaszubskiego pisarza, badacza tradycji oraz języka. Żył on w latach 1817-1881, w czasach, kiedy region ten był pod zaborem pruskim. Uważał, że nauczanie i używanie języka kaszubskiego oraz umacnianie tradycyjnej kultury jest najlepszą obroną przed germanizacją. Dziś pamiętany jest także jako autor pierwszego alfabetu kaszubskiego. Jak się nazywał? Żeby się dowiedzieć, rozwiąż rebus.

~~TA~~

W=R

~~EK~~

L=Y

stara -

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ZADANIE 7

Świat kaszubskich legend pełen jest fantastycznych postaci. Najbardziej znane są olbrzymy, które przed wiekami zamieszkiwać miały tereny dzisiejszych Kaszub. Ślady ich obecności wciąż widoczne są w krajobrazie - uformowały półwyspy, a rozrzucone przez nie głazy oglądać można w wielu miejscowościach. Kaszubski olbrzym to ... (rozwiąż rebus, żeby się dowiedzieć).

--	--	--	--	--	--

Inną, o wiele bardziej groźną, postacią z kaszubskich legend jest złośliwy diabeł. To on jest sprawcą większości nieszczęść trapiących Kaszubów. Nazywa się ...

--	--	--	--	--	--

ZADANIE 8

Jak wygląda tradycyjny strój kaszubski? Jego przykłady można zobaczyć w Muzeum Kaszubskim w Kartuzach. Przyjrzyj się fotografii, a następnie dopasuj podpisy do odpowiednich fragmentów stroju.

1. BIAŁA KÒSZLÄ (koszula męska)
2. Damskie pantofle na wysokim obcasie
3. HAFTOWANY CZEPC (czepiec)
4. Serdak haftowany srebrną lub złotą nicią
5. CIEMNONIEBIESKI WÄPS (długi kabat bez rękawów)
6. SZTRUKSOWE LUB PŁÓCIENNE BÙKSĚ (spodnie)
7. CZITLĚ (spódnice)
8. CZARNY CZÔPK (kapelusz)
9. SKÒIRZNIE
10. SZĚRTUCH (fartuch) Z HAFTEM KASZUBSKIM,
11. Damska koszula

SŁOWNICZEK

EKSPONAT - tak nazywamy dzieło sztuki, lub jakiegokolwiek inny przedmiot, który znajduje się w zbiorach muzeum

KASZUBI - ludność słowiańska zamieszkująca dziś tereny Pomorza Gdańskiego. Posługują się własnym, odrębnym językiem i wykształcili własną kulturę, mocno związaną z morzem.

KASZUBY - teren w północnej Polsce na Pomorzu Gdańskim zamieszkiwany przez Kaszubów

MIERZEJA - piaszczysty wał ukształtowany przez prądy morskie, który odcina przybrzeżne wody od otwartego morza; np. Mierzeja Helska

PRAŻNICA - tradycyjna kaszubska jajecznica z wędzonym wędzorem

STOLEM - olbrzym z kaszubskich legend

SMĘTEK - złośliwy diabeł z kaszubskich legend

BURCZYBAS - tradycyjny kaszubski instrument muzyczny, bęben pocierany

DIABELSKIE SKRZYPCE - tradycyjny muzyczny instrument kaszubski. Instrument strunowy z brzęczącymi elementami, wykorzystywany przede wszystkim do gry perkusyjnej

TABAKA - sproszkowany tytoń

TABAKIERA - w niej przechowywano tabakę; często tabakiery było bogato zdobione

POLECANE MATERIAŁY

Muzeum Kaszubskie w Kartuzach

<https://www.muzeum-kaszubskie.pl/>

Artykuł o Antonim Abrahamie

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,osoby,442,antoni_abraham.html

Kaszubskie zwyczaje świąteczne

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obiekty,863,obiekt_gwizdoki.html

Kaszubskie rękodzieło oraz zwyczaje

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obiekty,927,obiekt_ceramika_neclow.html

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obiekty,804,obiekt_tabaczenie.html

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obiekty,896,obiekt_bak.html

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obiekty,688,obiekt_zlotnica.html?b=wiedza%2Cobiekty%2C804%2Cobiekt_tabaczenie.html

<http://skarbnicakaszubska.pl/>

Kaszubi – ludzie Pomorza, audycja radiowa

<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1401278,Kaszubi-ludzie-Pomorza>

O języku kaszubskim

<https://culture.pl/pl/artykul/kaszebsko-mowa-projekt-emancypacja>

Florian Ceynowa – badacz folkloru i języka kaszubskiego

<http://www.polskieradio.pl/39/247/Artykul/1597918,Florian-Ceynowa-obudzil-tozsamosc-Kaszubow>

PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI DO ZADAŃ

Zadanie 1 ♦ Kartuzach ♦ Kaszubów ♦ Gdańskiego ♦ Bałtyku ♦ polski ♦ połabski ♦ kultura

Zadanie 2 ♦ od góry: Puck ♦ Wejherowo ♦ Lębork ♦ Gdańsk ♦ Kartuzy ♦ Bytów ♦ Kościerzyna

Zadanie 3 ♦ trzeci

Zadanie 4 ♦ SIEKIERA - do wyrąbywania przerębli w lodzie; KOŁOWRÓT "BABA" - do wyciągania sieci spod lodu; BĘBENEK RYBACKI - pułapka na ryby; CHOCHLE, WIDŁY, SZUKARKI - do przesuwania sieci pod lodem

Zadanie 5 ♦ To je krótczi, to je dźędzi, to kaszëbskô stolëca - To jest krótkie, to jest długie, to kaszubska stolica.

To są basë, to są skrzëpczi, to òznôczô Kaszëba - To są basy, to są skrzypce, to oznacza Kaszuba

Òznôczô Kaszëba, basë, skrzëpczi – Oznacza Kaszuba, basy, skrzypce,

krótczi, dźędzi, to kaszëbskô stolëca - krótkie, długie, to kaszubska stolica.

Zadanie 6 ♦ FLORIAN CEYNOWA

Zadanie 7 ♦ STOLEM; SMĘTEK

Zadanie 8 ♦ B; K; F; G; C; D; J; A; E; I; H

**HISTORIA:
ZOBACZ**

niepodległa | POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

 NARODOWY
INSTYTUT MUZEALNICTWA
I OCHRONY ZBIORÓW

 **HISTORIA:
POSZUKAJ**

Projekt HISTORIA: POSZUKAJ realizowany jest przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów.
Program „Historia: zobacz” jest przygotowany i realizowany we współpracy
z Fundacją Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii.

Sfinansowano ze środków MKiDN
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA 2017-2022